

PLANTENGROEI EN NATUUR VAN DE IJSBAAN IN WORMER (KERKEPAD)

Ron van 't Veer, 14 juni 2024

PLANTENGROEI EN NATUUR VAN DE IJSBAAN IN WORMER (KERKEPAD)

Ron van 't Veer, 14 juni 2024

Van 't Veer & De Boer Ecologisch Advies & Onderzoeksbureau

Walvischstraat 14, 1546 LN Jisp

T 075-6424272/ 06-20779059 – r.vantveer@quicknet.nl

Inleiding

Op 13 en 14 juni is op eigen initiatief (zonder opdrachtgever en pro-deo) gestart met het maken van een beschrijving van de flora, de vegetatie en het landschap van het Ijsbaanterrein van Nova Zembla, langs het Kerkepad in Wormer (fig. 1 en 2). Voor de ligging van de ijsbaan in de gemeente Wormerland, zie figuur 3.

Aanleiding en doelstelling

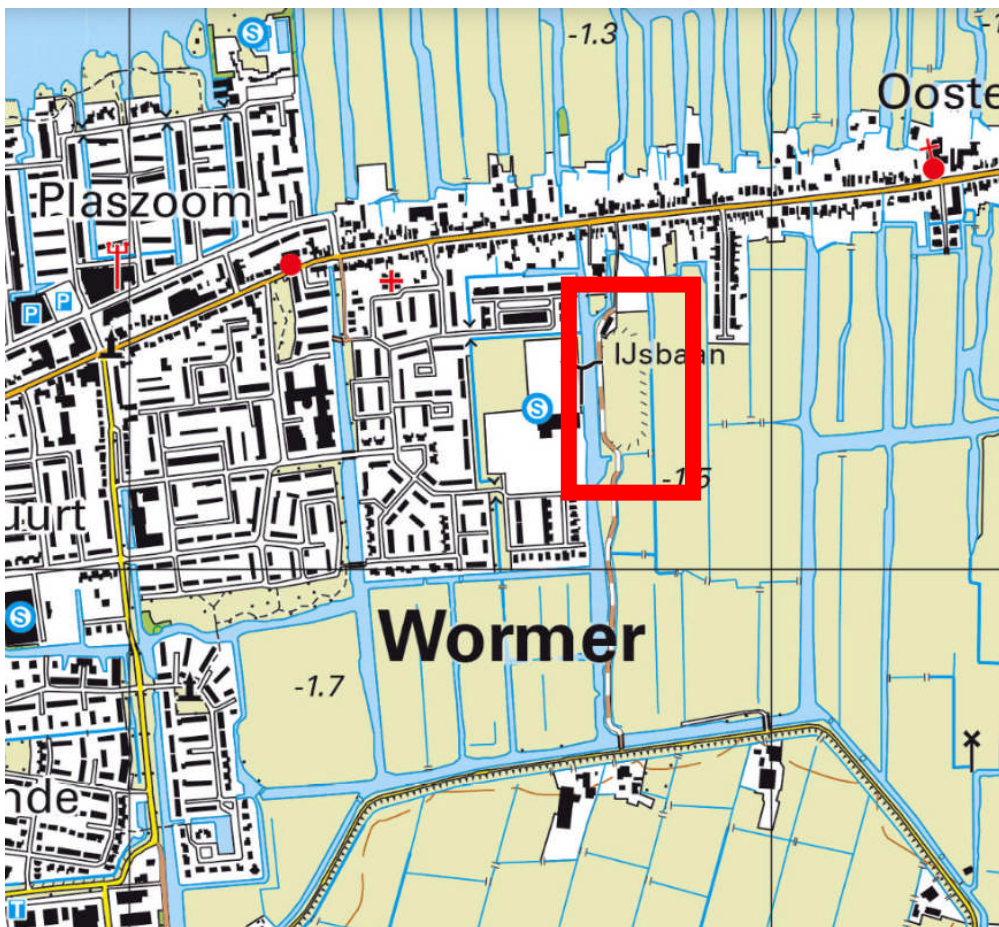
Gemeente Wormerland is van plan om de huidige ijsbaan op te heffen; deze moet plaatsmaken voor o.a. een sportterrein (padelbaan). Omdat hiermee een oud perceel met historisch veenland verdwijnt, is gekeken of het ijsbaanterrein bijzondere natuur- en landschapswaarden bezit. Hiervoor is een analyse van de flora en vegetatie gemaakt, en is er een beoordeling gegeven over het landschapstype (natte graslanden) dat op het ijsbaanterrein aanwezig is.

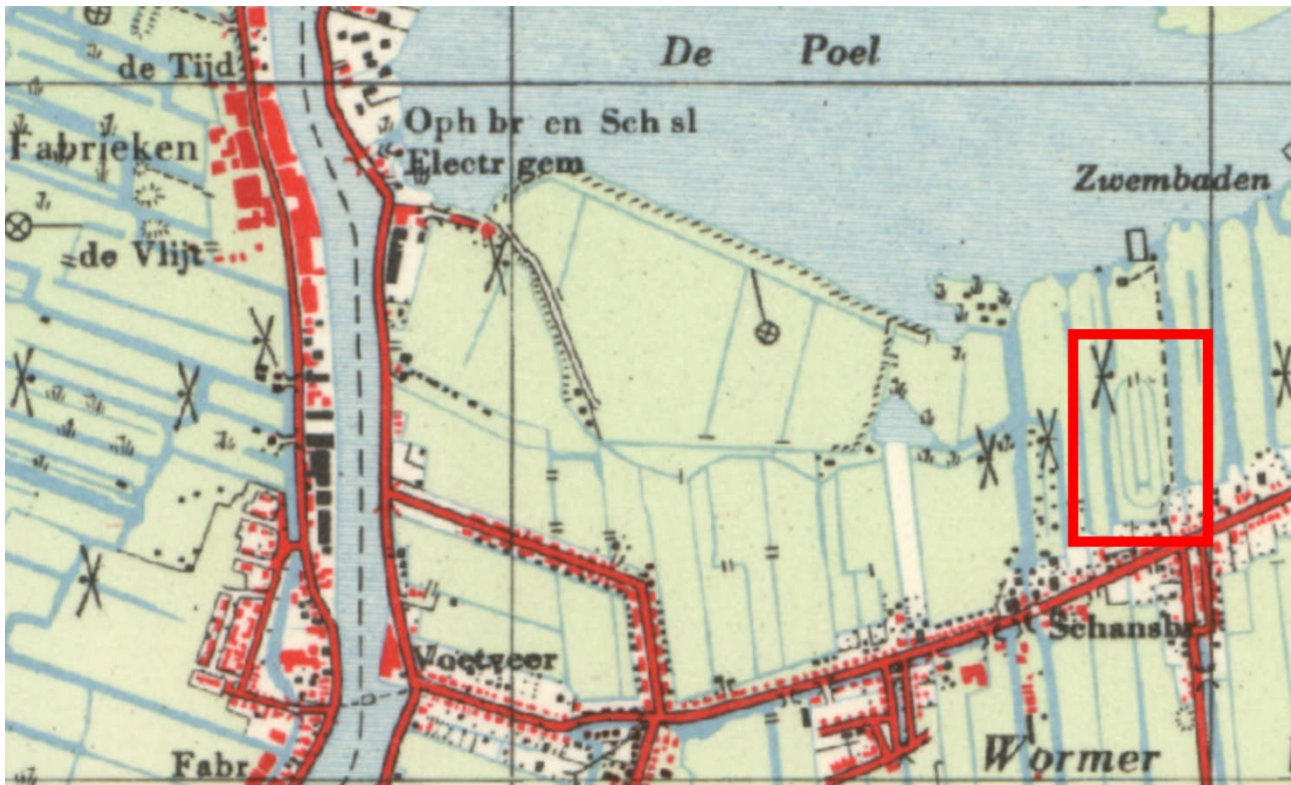
Figuur 1. Sfeerfoto van de ijsbaan Wormer langs het Kerkepad. Kenmerkend op de laagste en natste delen is het frisse en enigszins blauwgroene 'gras' (zwarte zegge). Voorts zijn er veel slikken en natte plekken aanwezig waar weidevogels met hun jongen kunnen foerageren. De opvallende lichtbruine streep op de achtergrond is het hoge gras van de omringende graslanden. Foto: Ron van 't Veer, 16 juni 2024.

Figuur 2. Op de voorgrond de natte graslanden van het ijsbaanterrein. Op de achtergrond zijn de hoge grassen (lichtbruin) van de omringende graslanden goed te zien. Foto: : Ron van 't Veer, 16 juni 2024.

Figuur 3. Ligging van het ijsbaanterrein langs het Kerkepad in Wormer (rood omlijnd). Bron: Kadaster/Topotijdreis.

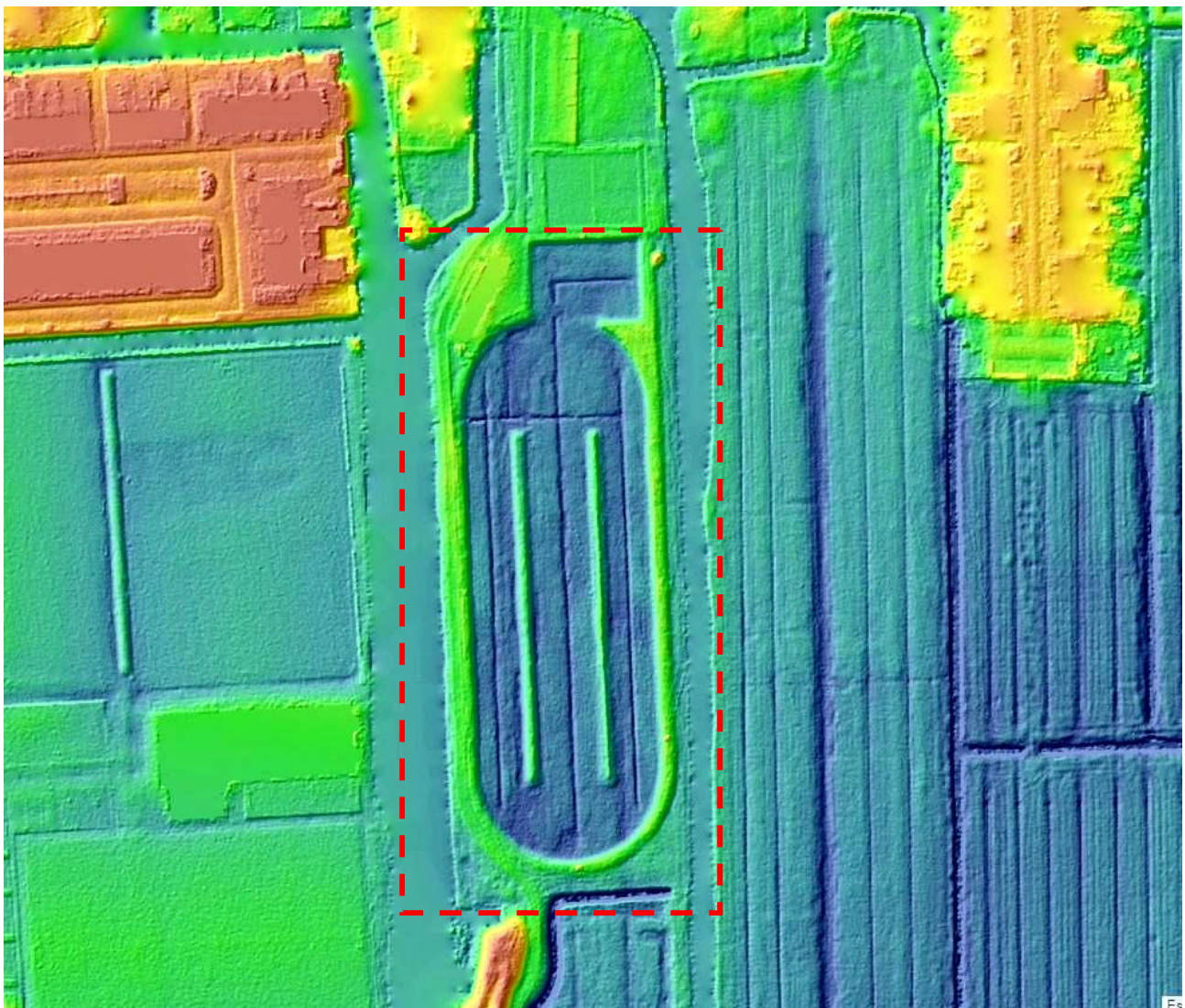
Figuur 4. Locatie van de oude ijsbaan langs de Dorpsstraat, in het verlengde van de Zaandammerstraat (1935-1969). Bron: Kadaster/Topotijdreis.

Figuur 5. Locatie van de voorlaatste ijsbaan, in de kleine droogmakerij ten zuiden van de Poel (1983-2000). Bron: Kadaster/Topotijdreis.

Ontstaan

De huidige ijsbaan is de vierde locatie van een ijsbaan in Wormer. De ijsbaan wordt beheerd door de ijsvereniging Nova Zembla, welke in 1908 werd opgericht. De allereerste ijsbaan lag ergens langs het Oosteinde van Wormer. Daarna is in 1935 een nieuwe ijsbaan aangelegd, in de buurt van het huidige winkelcentrum (Talingstraat)¹. Net als de huidige ijsbaan, bestond de bodem van deze oude ijsbaan uit historische veengrond (fig. 4). Eind jaren zestig van de vorige eeuw moest deze ijsbaan plaatsmaken voor de verwezenlijking van het oostelijk deel van de woonwijk Plaszoom (vogelbuurt). Begin jaren tachtig werd een nieuwe locatie gevonden langs de Poel, in een kleine droogmakerij ten oosten van de Poelboerderij (nabij de huidige weg 'De Drie Morgen', zie fig. 5). Ook deze locatie moest plaatsmaken voor woningbouw, waarna in 2002 de huidige ijsbaan ontstond langs het Kerkepad (fig. 3). Net als de oude ijsbaan uit de jaren 1935-1969, bestaat de bodem van de huidige ijsbaan uit oude historische veengrond (koopveen).

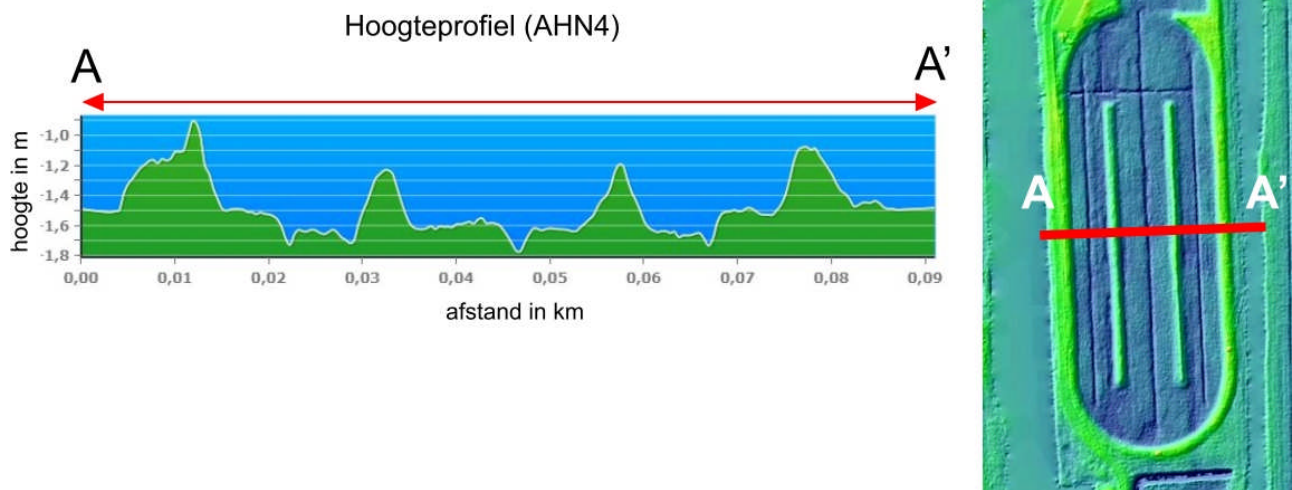

Figuur 6. Hoogteligging van de ijsbaan (gearceerde rechthoek) langs het Kerkepad. Blauwe kleuren duiden op een lage ligging, groene op een iets hogere ligging en gele tot oranje kleuren op een relatief hoge ligging. Bron: Algemene hoogtekartaar AHN4.

¹ De Zaanlander 27 april 1934; *idem*, 7 december 1935.

Morfologie

De morfologie van de ijsbaan bestaat uit een ovale, dieper liggende 'bak', zie fig. 4. Deze 'bak' ligt grofweg 0,5 m beneden de omgeving (fig. 5) en is 's winters opgevuld met water. In het midden van de bak komen twee hoger gelegen lijnvormige 'ribben' voor die ca. 40 cm boven de omgeving uitsteken. Vanaf het voorjaar bestaat het diepere gedeelte uit nat tot vochtig grasland. De ijsbaan kent een greppelsysteem van 3 noord-zuid lopende greppels, en 1 oost-west lopende greppel. Deze oost-west lopende greppel watert via een pomp af op de aangrenzende sloot langs het Kerkepad (fig. 7). Langs de greppels, en vooral aan de uiteinden komen kale slikken met onbegroeide veengrond voor.

Figuur 7. Hoogteprofiel van het centrale deel van de ijsbaan. Uit het profiel is af te lezen dat het grootste deel van de graslanden op ca. -1,55 NAP ligt. Het kerkepad zelf ligt op ca. -1,1 m NAP. Bron: Algemene hoogtekaart AHN4.

Bodem

De bodem van de ijsbaan bestond voor de inrichting uit **koopveengrond op veenmosveen** (codering bodemkaart: hVs). Koopveengronden vormen een bodemtype binnen het Nederlandse systeem van de bodemclassificatie. Ze behoren tot de groep van veengronden: een bodemtype dat in de bovenste 80 cm voor meer dan de helft uit veen bestaat. De aanduiding veenmosveen geeft aan dat de bodem oorspronkelijk behoorde tot het hoogveen dat tot ca. de tiende eeuw na Chr. in Wormer heeft gelegen. Dit hoogveen was reeds 2500 voor Chr. al in Wormer aanwezig. De bodemouderdom van de onderste veenlagen is ruim 4500 jaar oud. Koopveengronden bezitten een tot 50 cm dikke veraarde bovengrond, bestaande uit kleilig veen of venige klei dat op het veenmosveen ligt. Dit materiaal is er na de ontginning van het hoogveen in de loop der eeuwen opgebracht, vooral door het opbaggeren van slootbagger uit de aangrenzende sloten.

Bij de inrichting van de ijsbaan is gezien het bodemprofiel (fig. 7) zo'n 50 cm van de veengrond afgegraven. Hierdoor is de onderliggende bodem met veenmosveen aan het oppervlak gekomen. Feitelijk is dit het minder voedselrijke oppervlak van het oude hoogveen, dat ter plekke zo'n 2,5 meter dik is. Hierdoor behoort de bodem technisch gezien tot de rauwveengronden, een relatief zeldzaam bodemtype dat gunstige eigenschappen bezit voor natuurontwikkeling. Door het afplaggen is niet alleen de stikstofrijke bovenlaag verwijderd, ook zijn er oude zaden van zwarte zegge, zilte rus en zompzegge ontkiemt. Hierdoor is in betrekkelijk korte tijd een zeldzaam brak een relatief schraal graslandtype ontstaan. Dat het grasland voor een belangrijk deel door regenwater wordt gevoed is eveneens een bijzonder gegeven. Dit was in het verre verleden namelijk de 'oertoestand' van de eerste graslanden in de veengebieden van Noord-Holland

(Willemsen et al. 1996). Er komen meer dan 50 soorten graslandplanten in het grasland voor, dit getal is een interessante graadmeter voor soortenrijke graslanden.

Kievit in kort gras

Kievitkuiken (1 week oud) op slik

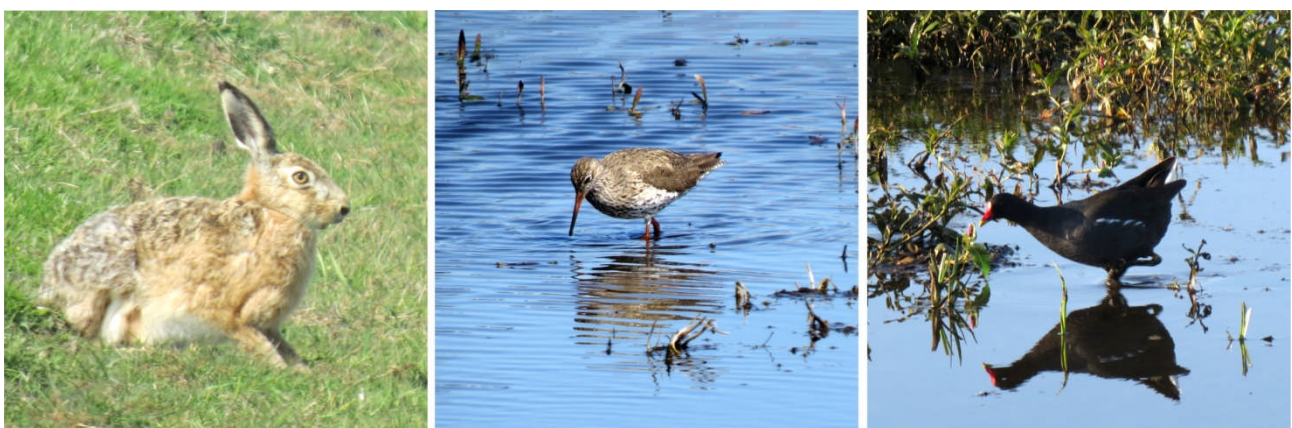
Kievitkuiken (2 weken) in kort gras

Figuur 8. Vanwege het korte gras en de aanwezige natte slikken vormt het ijsbaanterrein een uitstekend opgroei gebied voor kievitgezinnen. Foto's: Ron van 't Veer, ijsbaan langs het Kerkepad Wormer.

Natuurwaarden

De natte delen van de ijsbaan fungeren als foerageer- en broedgebied van weide- en watervogels. Omdat er niet stevig wordt ontwaterd en bemest, is de graslengte in het voorjaar kort. Rond begin juni is het gras op de natste en laagste delen meestal niet veel langer dan 10 tot 20 cm. Vanwege dit korte gras, en de aanwezige slikken, vormt de ijsbaan vanaf maart een uitstekend broedgebied voor kievit, vaak met twee broedsels per jaar (fig. 8). Vrijwel nergens in de gemeente Wormerland en omstreken kunnen kievit en hun jongen zo dichtbij worden bekeken zonder ze ernstig te verstoren.

Wat de fauna betreft: de ijsbaan fungeert al jaren als broedgebied van kievit en waterhoen en is het vaste leefgebied van meerdere hazen. Ook hermelijn laat zich regelmatig zien. Voorts vormt de ijsbaan een prima foerageergebied voor volwassen weidevogels en hun kuikens. Grutto, tureluur, kievit, scholekster en kraakend bezoeken de ijsbaan vanaf maart zeer regelmatig. Voorts foerageert er smient (najaar, winter), wilde eend, meerkoet, fazant en houtduif. Regelmatig is ook grote zilverreiger op de ijsbaan aanwezig. Potentieel is de ijsbaan geschikt als leefgebied voor rugstreeppad. Opmerkelijk: in 2024 was de ijsbaan een van de laatste natte graslanden in de wijde omgeving waar kievit met succes een tweede broedsel heeft voortgebracht. Rond 15 juni liepen er nog steeds kievit met jongen, terwijl elders in het veld, vanwege het te hoge gras, er maar weinig of geen kievit aanwezig waren.

Haas

Foeragerende tureluur op de slikken

Waterhoen zoekend naar voedsel

Figuur 9. Op de ijsbaan is elke dag natuur te beleven. Foto's: Ron van 't Veer, ijsbaan langs het Kerkepad Wormer.

Figuur 10. Indicatoren van schrale graslanden die op het ijsbaanterrein groeien. Foto's: Wikimedia Commons en Ron van 't Veer (zompzegge).

Een groot deel van het ijsbaanterrein bestaat uit relatief schraal grasland met zwarte zegge, zompzegge, zilte rus, egelboterbloem, moeraswalstro, waternavel en gewoon puntmos. Ook komen er nog veel planten voor die kenmerkend zijn voor brakke milieus, zoals de compacte vorm van heen ('echte zeebies'), ruwe bies en slanke waterbies. Dit soort brakke milieus waren tot aan 1932 overal in Noord-Holland aanwezig, maar zijn door de afsluiting van de Zuiderzee - en de daarna opgetreden verzoeting - grotendeels verdwenen. Heel bijzonder is het bodemtype: zilte graslanden op matig voedselrijke en natte veengrond. Dit soort veengraslanden zijn als 'bovenveens grasland' (dwz. het hoger gelegen oude land, dat geen plas of meer is geweest), thans zeldzaam in Nederland. Zilte graslanden op klei (de oude wadbodem) zijn in Nederland wel vrij algemeen, zilte graslanden op veengrond zijn echter zeldzaam. Nog zeldzamer zijn relatief schrale zilte graslanden met lage zeggesoorten als zompzegge en zwarte zegge. Het ijsbaanterreintje langs het Kerkepad in Wormer is een van de laatste voorbeelden van zo'n typisch Zaanse graslandtype (Korf 1977, Van 't Veer et al. 2012, 2020).

Figuur 11. Indicatoren van brak water die op het ijsbaanterrein groeien. Foto's: Wikimedia Commons en Ron van 't Veer (zilte rus).

Schrale zilte graslanden kwamen vroeger regelmatig voor in de Polder Westzaan, het Wormer- en Jisperveld en het Ilperveld. Door verzoeting (afsluiting Zuiderzee in 1932), in combinatie met ontwatering en bemesting, zijn ze in Zaanstreek en Waterland vrijwel verdwenen. Volgens de rapportage van Korf (1977) behoren zowel de zilte graslanden als de schrale graslanden tot de graslandtypen die nationaal een hoge tot zeer hoge waarde bezitten. Het verlies van zo'n graslandtype is niet alleen een verlies van biodiversiteit, maar ook een verlies van een zeldzaam historisch landschapstype. Weliswaar groeit zilte rus

ook in verschillende graslanden in het aangrenzende Wormer- en Jisperveld (Van 't Veer et al. 2012), maar de soort komt hier bijna nergens voor in schrale graslanden met zwarte zegge, zompzegge, gewone waternavel en egelboterbloem. Ook de aantallen zijn hier bijzonder: op de ijsbaan langs het Kerkepad groeien 10.000-den zwarte zegge planten en meer dan 1.000 planten van zilte rus. Enigszins vergelijkbare graslanden zijn in de droogmakerijen de Engewormer en Schaalsmeerpolder te vinden (Van 't Veer 2020). Dit betreft echter relatief voedselrijke graslanden in een droogmakerij met brakke kwel. Het ijsbaanterreintje langs het Kerkepad behoort echter tot een select en zeldzaam gezelschap van binnenlandse zilte, en relatief schrale graslanden op oude veengrond.

Een ander interessante waarde is de soortenrijkdom: er groeien meer dan 50 verschillende plantensoorten op het kleine graslandperceel. In het verleden (1930-1960) was dit een normaal soortenaantal in het boerenland, maar door veranderingen in het graslandgebruik wordt deze rijkdom nog maar zelden gehaald. Hierdoor is de ijsbaan langs het Kerkepad ook een mooi voorbeeld van biodiversiteit in de gemeente Wormerland. Het terrein zou dan ook uitstekend passen in een gemeentelijk biodiversiteitsprogramma, zoals bijvoorbeeld door de buurgemeente Zaanstad is ontwikkeld ².

Figuur 12. Op de laagste delen van het ijsbaanterrein komt een schraal graslandtype voor met lage zeggen, zoals de tienduizenden blauwgroene bladsprieten van zwarte zegge (voorground). Foto: Ron van 't Veer, 16 juni 2024.

Voorbeeldfunctie als Natuurijsbaan

Het ijsbaantje vertegenwoordigt een prima voorbeeld van een zgn. natuurijsbaan. Op dit soort ijsbanen gaan recreatief gebruik en bijzondere natuurwaarden hand in hand ³. Bovendien liggen er volop kansen voor hogere natuurwaarden in de toekomst, mits het huidige beheer kan worden voortgezet. Vanwege de natte en schrale omstandigheden bezitten verschillende ijsbanen in Nederland opvallend hoge natuurwaarden. Goede voorbeelden zijn de natuurijsbaan bij Castricum (gevlekte witsnuitlibel)⁴, Veenhuizen (knoflookpad, heikikker en kamsalamander)⁵ en Hoorn-Terschelling (draadgentiaan, parnassia, ronde zonnedauw). Een belangrijke voorwaarde voor hoge natuurwaarden, is dat de ijsbanen zich meerdere decennia op

² <https://buitengewoon.zaanstad.nl/groen/biodiversiteit>

³ Papenburg, G. (2018). Hotspot. De (halve) oude Thialf-ijsbaan bij Heerenveen. *Planten*, 8: 15. Stichting Floron.
Sipkes, C. (1983). Over fluctuaties in orchideeënpopulaties, vooral veroorzaakt door dieren. *Gorteria* 11(9): 208–210.
Zumkehr, P.J. (2006). Draadgentianen op Terschelling. *Twirre*, 17(1), 12–19.

⁴ <https://www.vlinderstichting.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/voortplanting-gevlekte-witsnuitlibel-op-ijsbaan-castricum>

⁵ <https://wb-ecologie.com/inventarisatie-natuurwaarden-ijsbaan-veenhuizen>

dezelfde plek moeten bevinden. De ijsbaan in Wormer bij het Kerkepad is inmiddels 22 jaar oud. Door de natte en tamelijk schrale bodem, gevoed door regenwater, is hier een schraal en brak graslandtype ontstaan. Volgens Korf (1977) kan zo'n graslandtype als biologisch waardevol tot (potentieel) zeer waardevol worden beschouwd. In de toekomst is op de ijsbaan een toename van bijzondere flora en fauna te verwachten, waaronder orchideeën en rugstreeppad.

Het zou spijtig zijn als deze soortenrijke locatie verdwijnt, waardoor opnieuw in Wormerland een ijsbaan met natuurkwaliteiten moet plaatsmaken voor woningbouw. Weliswaar is een ijsbaan ergens anders gemakkelijk te realiseren, maar hiermee gaat wel een gebied met een bijzondere natuurontwikkeling verloren. Bovendien verdwijnt er in Noord-Holland een zeldzaam type binnendijks en nat veengrasland, namelijk een schraal grasland met kleine zeggesoorten en zilte rus.

Conclusies en aanbevelingen

De ijsbaan langs het Kerkepad in Wormer is een bijzonder terrein waar natuur en recreatie opvallend goed blijken samen te gaan. Momenteel is het een van de weinige relatief schrale graslanden in de Zaanstreek waarin soorten van brakke en schrale bodems door elkaar heen groeien (zwarte zegge, zompzegge, waternavel, egelboterbloem, ruwe bies en 'zeebies'). Tevens is er veel kort gras aanwezig waardoor weidevogels zich hier goed thuis voelen. Door het vasthouden van regenwater is de veendaling minder dan in de omliggende graslanden, ondanks dat het oppervlak in het verleden verlaagd is. Bovendien is de graslandstructuur gunstig voor weidevogels, waardoor de ijsbaan tot ver in juni als foerageerplaats dient.

Het is aan te bevelen om het grasland in de toekomst te behouden als waardevol nat veengrasland, als natuurijsbaan en als een historisch voorbeeld van soortenrijke boerengraslanden. Door de permanent natte bodem - te zien aan de geringe grashoogte in juni - zijn dit soort graslanden minder gevoelig voor verdroging en trekken zij blijvend weidevogels aan.

Voorts is het aan te bevelen om aan de naam van de ijsbaan het woord 'Natuurijsbaan' toe te voegen, waardoor de ijsbaan 'Natuurijsbaan Wormer' genoemd kan worden. Met het beheer van de ijsbaan wordt op dit moment al rekening gehouden met de aanwezige natuurwaarden. Om als natuurijsbaan te fungeren hoeven er overigens maar weinig aanpassingen in het huidige beheer te worden doorgevoerd: het gaat voornamelijk om bewustwording en aandacht voor rondlopende weidevogelkuikens. Bij continuering van het beheer bestaat er bovendien een gerede kans dat de natuurwaarden zullen gaan toenemen.

Resumerend:

- De ijsbaan langs het Kerkepad fungeert op dit moment feitelijk als een natuurijsbaan. Het is een soortenrijk en zeldzaam schraal graslandtype op veengrond, dat de moeite waard is om te behouden.
- Als nat grasland, waar de stikstofrijke bovenlaag is afgehaald, is het ijsbaanterrein tevens een goed voorbeeld van een nat, verdrogingsbestendig en mestarm veengrasland met hoge biodiversiteit.
- In Wormerland is de ijsbaan momenteel een van de weinige locaties waar bewoners en recreanten weidevogels met hun jongen op zeer korte afstand goed kunnen zien.
- Door de natte bodem, het korte gras en de slikkige laagten worden weidevogels tot ver in juni onweersstaanbaar aangetrokken tot het ijsbaanterrein. Hierdoor is het grasland zowel in beeld (kort blauwgroen 'gras', geen pitrus- of witbolvelden) als geluid (roepende weidevogels tot ver in juni) een modelvoorbeeld voor het toekomstig beheer van natte, soortenrijke veengraslanden.

LITERATUUR

- Korf, B. (1977), De biologische betekenis van het buitengebied van Zaanstad. Uitgave gemeente Zaanstad
- Willemsen, J., R. van 't Veer & B. van Geel (1996). Environmental change during the medieval reclamation of the raised-bog area Waterland (The Netherlands): a palaeophytosociological approach. *Review of Palaeobotany and Palynology* 94: 75-100.
- Van 't Veer, R., T. Kisjes & N. Sminia (2012). *Natuuratlas Zaanstad*. Stichting Uitgeverij Noord-Holland, Wormer.
- Van 't Veer, R. (2020). *Kruidenrijke graslanden in de Enge Wormer*. Biodiversiteit, graslandherkenning en beheer. Van 't Veer & De Boer. *Ecologisch Advies & Onderzoeksbureau, Jisp*, 80 pags. + bijlagen.

BIJLAGEN

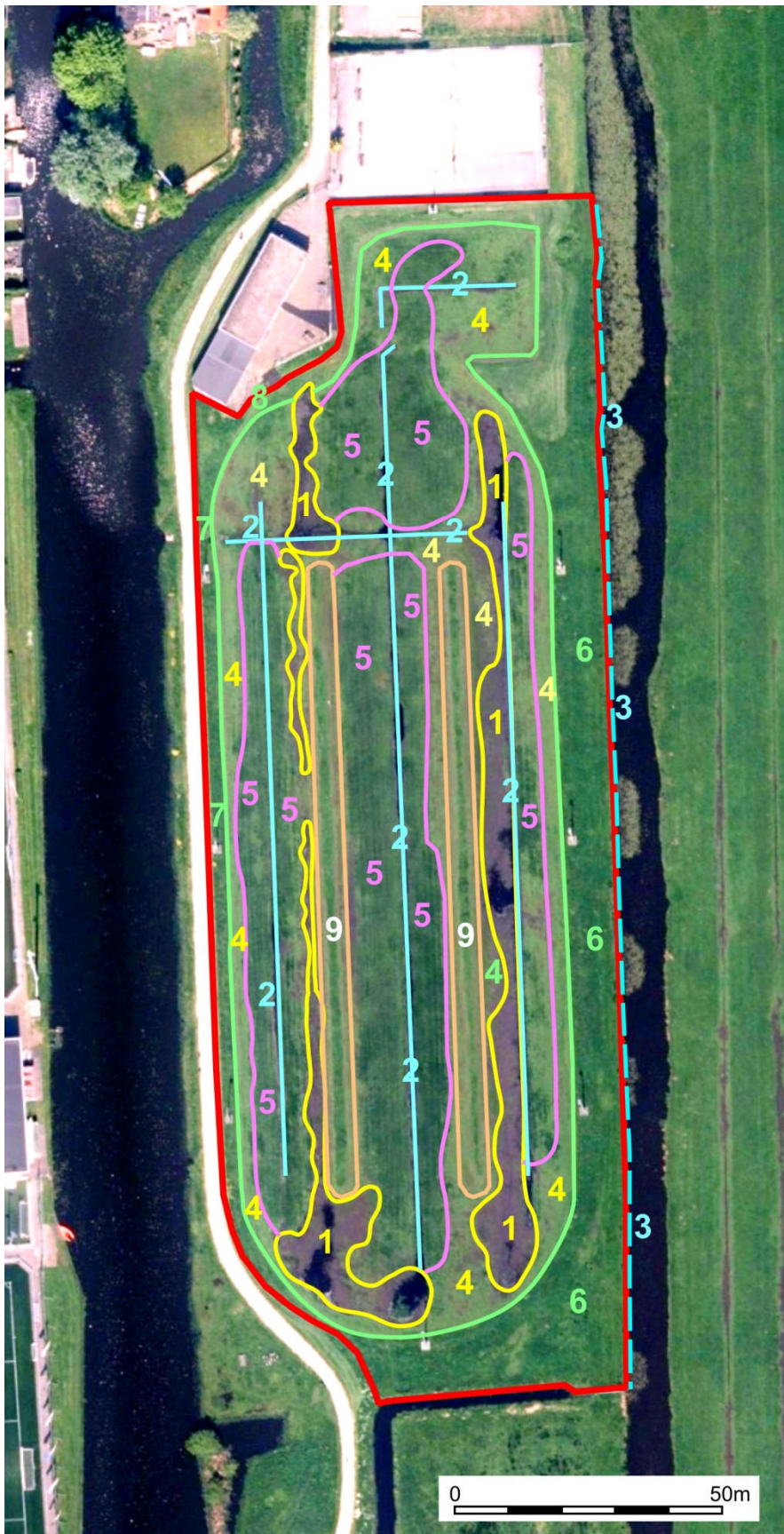
Vegetatie

Met vegetatie wordt het 'plantenkleed' van een bepaald gebied of perceel bedoeld. Dit plantenkleed bestaat uit allerlei wilde planten en vormt de begroeiing van een perceel of een groot gebied. Vaak wordt de vegetatie ook met beplanting aangeduid, maar dit begrep betreft aangeplante planten, zoals in een tuin of park.

De vegetatie van de ijsbaan Wormer bestaat vooral uit vochtige tot natte graslanden. Relatief gezien kunnen de hogere delen van de ijsbaan als 'droog' worden omschreven en de lagere delen als 'nat'. De planten die in het grasland groeien zeggen vaak iets over het gebruik van het perceel, over de bodem en de mate van 'natheid'. Van de vegetatie is op 13 en 14 juni 2024 een eenvoudige kartering gemaakt, zie fig.7.

Figuur 13. Links: zompzegge in het zeggerrijke schraalland van de ijsbaan. Rechts zilte rus. Foto's: Ron van 't Veer

Vegetatie IJsbaan Kerkepad

Wormer

1. Slikken
2. Greppels
3. Slootkant
4. Nat Fioringras-grasland
5. Zwarte zegge-schraalland met zilte rus
6. Witbol-grasland
7. Als 6, langs fietspad
8. Als 6, langs tegels
9. Relatief droog grasland met ruigtekruiden

 onderzocht gebied
13+14 juni
2024

Figuur 14. Eenvoudige vegetatiekaart van de ijsbaan langs het Kerkepad, juni 2024. Luchtfoto: Kadaster/Topotijdreis.

GEKARTEERDE VEGETATIE

De volgende karteringseenheden zijn onderscheiden:

1. Slikken

Lage, natte en kale plekken in het grasland die tot ver in het voorjaar voor een klein of groter deel onder water staan. Dit water is vooral regenwater en waarschijnlijk een klein beetje drangwater uit de aangrenzende sloot. De bodem bestaat uit zwartbruine veengrond en is spaarzaam begroeid met fioringras, mannagras en blaartrekkende boterbloem. Plaatselijk groeit hier en daar heen, riet en goudknopje. Alhoewel de vegetatie niet soortenrijk is, is dit deel van de ijsbaan wel zeer belangrijk voor foeragerende ouders en hun kuikens van kievit, scholekster en tureluur. Een enkele keer is ook grutto aanwezig.

2. Greppelvegetatie (Zilverschoon-verbond)

De greppels staan lang gevuld met water en langs de oever groeit riet, ruwe bies, heen (zeebies), slanke waterbies, greppelrus en [zilte rus](#). Zilte rus is een soort van brakke milieus en groeit in Nederland voornamelijk in kustgebieden. Langs de greppels van de ijsbaan groeien overigens nog meer soorten van brakke milieus, zoals heen (of zeebies), inclusief de zilte compacte groeivorm, *forma compacta*, ruwe bies en slanke waterbies. Voorts groeit er hier en daar riet, zwarte zegge en watermunt langs de greppels.

Zilte rus is een bijzondere soort in Laag Holland, omdat deze plant gebonden is aan brakke en zilte bodems. Voor de afsluiting van de Zuiderzee (1932) was Noord-Holland grotendeels brak. Voor zilte rus was dit een eldorado, en deze soort kwam toen overal in de Zaanstreek en Waterland voor. Ook in de Romeinse tijd heeft deze plant er al gestaan; bij opgravingen in Krommenie en Assendelft worden regelmatig zaden van zilte rus gevonden.

Na de afsluiting van de Zuiderzee door de Afsluitdijk is het oppervlaktewater van de polders steeds zoeter geworden. Zilte rus kan hier slecht tegen en wordt onder dit soort omstandigheden steeds meer weggedrukt door gewone grassoorten. Momenteel is zilte rus grotendeels verdwenen in het 'bovenveense' land van de Zaanstreek en Waterland. Alleen in droogmakerijen met brakke kwel en rondom het Noordzeekanaal wordt de soort nog hier en daar gevonden. Overigens verdwijnen kustplanten als zilte rus niet alleen door verzoeting: ook bemesting en ontwatering doet de soort als sneeuw voor de zon verdwijnen.

3. Slootkant (Riet-verbond/Harig wilgenroosje verbond)

De oever van de brede sloot die aan de oostkant van de ijsbaan grenst wordt gekenmerkt door typische oeverplanten als watermunt, harig wilgenroosje, waterzuring, moeraswalstro, gele waterkers, wolfspoot, pinksterbloem en riet. Geen van deze planten is heel bijzonder, maar ze komen in gebieden met intensief beheerd agrarisch graslanden maar weinig voor. Hun aanwezigheid langs de oever van de ijsbaan geeft aan dat er een extensief, natuurvriendelijk beheer wordt gevoerd.

4. Nat Fioringras-grasland (Zilverschoon verbond)

Dit vochtige tot in het voorjaar natte graslandtype is kenmerkend voor veel percelen in het Wormer- en Jisperveld. De begroeiing bestaat vooral uit grassen en boterbloemen, ook krulzuring en grote weegbree zijn hier karakteristiek. De grassen die hier groeien kunnen goed tegen inundatie met sloot- of regenwater: fioringras, ruw beemdgras, geknikte vossenstaart en mannagras. Al de genoemde soorten zijn kenmerkend voor extensief graslanden dat niet of weinig wordt bemest, en die 's winters zeer vochtig tot nat zijn.

5. Zwarte zegge schraalland met zilte rus (Klasse van kleine zeggen/Zilverschoon verbond)

Het grootste deel van de ijsbaan bestaat uit een graslandvegetatie die tot de zgn. 'schrале graslanden' behoort. Deze graslanden worden schraal genoemd omdat de bodem niet heel voedselrijk en enigszins zuur is. De bodem is nat, er wordt niet of nauwelijks bemest en het beheer bestaat uit een maaibeheer, waar het gras wordt afgevoerd. Schraallanden kenmerken zich door de aanwezigheid van bijzondere plantensoorten, die op bemeste graslanden maar weinig of zelfs helemaal niet te vinden zijn. De meest

bijzondere soort die op het ijsbaantje groeit is zompzegge, een zeggesoort die in de Zaanstreek gewoonlijk alleen in veenmosrietlanden en veenmosberkenbroek groeit. De aanwezigheid van deze soort in het grasland is tamelijk uniek en wijst op een zwak zure en venige bodem. Dat klopt gezien de omstandigheden helemaal, want het grasland wordt voornamelijk gevoed door regenwater. Bij de aanleg van de ijsbaan is de voedselrijke bovenlaag verwijderd, en bestaat de huidige bodem uit de veel minder voedselrijke onderlaag. Hierdoor is bij de aanleg van de ijsbaan feitelijk een vorm van natuurbeheer gepleegd: het afplaggen van de voedselrijke bodem, waardoor zeldzame planten op de vrijgekomen schralere bodem weer een kans krijgen. Het regenwater dat in het verdiepte deel van de ijsbaan wordt vastgehouden speelt een belangrijke rol. Ten opzichte van slootwater is regenwater tamelijk zuur en tevens tamelijk voedselarm. Als deze omstandigheden in het grasland aanwezig blijven, gaan zich uiteindelijk ook andere bijzondere soorten vestigen, zoals orchideeën (rietorchis, welriekende nachtorchis). Op termijn kunnen er tussen de zwarte zegge ook soorten als blauwe zegge, smalle stekelvaren en oranje wasplaten (zeldzame, wasachtige paddenstoelen) gaan groeien. Deze ontwikkeling heeft vroeger ook plaatsgevonden in een schraalland van het Guisveld (Veentje van Metze, thans wegens verdroging geplagd). De vestiging van veenmossen hangt af van mate van inundatie met slootwater. Dit water is rijk aan bicarbonaat en deze stof remt de groei en ontwikkeling van veenmossen. Als de ijsbaan vooral met regenwater wordt gevoed, kunnen er op termijn ook veenmossen en zonnedaauw gaan groeien.

Op dit moment (2024) groeien er in het schrale grasland al een aantal kenmerkende soorten van natte, schrale (matig voedselrijk) en zwak zure omstandigheden (Klasse van kleine zeggen): zwarte zegge, egelboterbloem, veldzuring, moeraswalstro, ruw walstro, rood zwenkgras, gewoon reukgras, gewone waternavel en gewoon puntmos. Zeer opvallend is de massale aanwezigheid van zwarte zegge die het grasland plaatselijk een blauwgroene kleur geeft en niet veel hoger wordt dan 15-20 cm. Zo'n blauwe kleur is kenmerkend voor schrale graslanden, waardoor ze ook wel de 'blauwgraslanden' van de Zaanstreek worden genoemd. Een echt blauwgrasland komt overigens niet voor op het ijsbaantje, want dit soort graslanden is beperkt tot gebieden met zoet en kalkrijk kwelwater. Toch gaat het hier wel om een zeldzame regionale vorm, dat met enige fantasie ook wel 'brak blauwgrasland' genoemd kan worden. In de Zaanstreek en Waterland werden dit soort graslanden vroeger vooral gekenmerkt door de aanwezigheid van allerlei lage kruiden en schijngrassen, zoals zwarte zegge, blauwe zegge, kruipganzerik, tormentil, veelbloemige veldbies, veldzuring en waternavel. In optima forma kunnen er op termijn ook soorten als rietorchis en zelfs welriekende nachtorchis gaan groeien. Behalve veel zwarte zegge groeit er ook veel zilte rus in het schraalland. Graslanden die rijk zijn aan zilte rus zijn kenmerkend voor brakke binnendijkse graslanden, op veengrond behoren dit soort graslandtypen in Nederland tot de zeldzame graslandtypen (Korf 1977, Van 't Veer 2020,).

Schrale graslanden waren tot 1930 een tamelijk algemene verschijning in het boerenland, maar ze zijn door ontwatering en bemesting vrijwel geheel verdwenen. Momenteel komen in de omgeving van het ijsbaantje nog maar enkele zeer kleine oppervlakten met schraal grasland in de polder voor. Ook in de periode 1974-1976 was schraal grasland al heel zeldzaam. Zo trof de stadsecoloog Bart Korf in geheel Zaanstad rond 1976 nog maar enkele percelen met schraalgrasland aan (Korf 1977). Korf waardeerde alle schrale en zilte graslandpercelen als biologisch zeer waardevol. Vertaald naar de ijsbaan van Wormer, kan ook aan het schrale grasland langs het Kerkepad de ecologische waarde 'waardevol' en zelfs 'potentieel zeer waardevol' worden gegeven.

Vegetatieopname van het schraalland

Op 13 juni is een vegetatieopname gemaakt van het schraalland, volgens de wetenschappelijke methode (methode Braun-Blanquet, van Frans-Zwitserse school). Met deze methode wordt binnen een omgrensd oppervlak een beschrijving van de vegetatie gemaakt, waar de bedekking van de onderlinge soorten wordt geschat. Hiervoor is gebruik gemaakt van de zgn. negendelige Van der Maarel schaal. Hoe hoger het getal, hoe meer de planten het opgenomen vlak bedekken. Hieronder staan de resultaten van de vegetatieopname vermeld.

Vegetatieopname

Locatie: Ijsbaan Wormer, Kerkepad, X = 116778, Y = 501260. Opgenomen oppervlak: 4 x 4 m. Bedekking kruidlaag 100%, Hoogte kruidlaag op 13 juni: 10-20 cm, Bedekking moslaag: 1%. Gebruikte opnameschaal: decimale schaal Van der Maarel (tussen haakjes: Braun-Blanquet score⁶).

Soorten van schraallanden		Bedekking
Moerasvergeet-mij-nietje	<i>Myosotis scorpioides</i>	2 (+)
Zwarte zegge	<i>Carex nigra</i>	9 (5)
Gewone waternavel	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	6 (2b)
Moeraswalstro	<i>Galium palustre</i>	4 (2m)
Gewoon puntmos	<i>Calliergonella cuspidata</i>	3 (1)
Zomprus	<i>Juncus articulatus</i>	2 (+)
Rood zwenkgras	<i>Festuca rubra</i>	1 (r)
Zompzegge	<i>Carex canescens</i>	1 (r)

Soorten van zilte graslanden		
Zilte rus	<i>Juncus gerardii</i>	5 (2a)

Soorten van natte graslanden (Zilverschoongraslanden)		
Fioringras	<i>Agrostis stolonifera</i>	5 (2a)
Ruw beemdgras	<i>Poa trivialis</i>	4 (2m)
Zilverschoon	<i>Potentilla anserina</i>	5 (2a)
Vertakte leeuwentand	<i>Scorzoneroïdes autumnalis</i>	2 (+)

Soorten van oevers		
Riet	<i>Phragmites australis</i>	3 (1)
Watermunt	<i>Mentha aquatica</i>	2 (+)

6. Witbol grasland (Zilverschoon-verbond)

De hogere graslanddelen van het ijsbaantje bestaan voornamelijk uit vochtig witbolgrasland met kruipende boterbloem. Kenmerkende soorten zijn hier gestreepte witbol, fioringras, krulzuring, hondsdrif, ridderzuring en kruipende boterbloem. Deze graslanden zijn in de Zaanstreek algemeen en bezitten voor de flora doorgaans geen hoge waarde; wel vormen ze een belangrijk foerageergebied voor weidevogels in de periode 15 februari - 25 mei.

7. Witbol grasland, langs fietspad (Zilverschoon-verbond)

Als 6, plaatselijk met storingssoorten en droogte indicerende soorten als grote brandnetel, raapzaad, vogelmuur, duizendblad en ridderzuring.

8. Witbol grasland, langs tegels (Zilverschoon-verbond)

Als 6, grenzend aan tegels van het gebouwtje. Er is alleen binnen de begrenzing van de ijsbaan gekeken, dus niet tussen de tegels zelf. Door deze tegels is er een warmer milieu aanwezig, waardoor er soorten zijn te vinden als duizendblad, paarse dovenetel, hondsdrif, slipbladige ooievaarsbek en ruw vergeet-me-nietje.

9. Relatief droog grasland met ruigtekruiden (Zilverschoon-verbond)

De twee hoger gelegen centrale 'vluchtstroken' van de ijsbaan worden naast witbol gekenmerkt door ruigtekruiden als akkerdistel, echte/reukloze kamille (bloeiende nog niet, soort onzeker), timotheegras en grote brandnetel.

⁶ <https://wiki.groenkennisnet.nl/space/HV/22905071/2.2+Hoe+maak+je+een+vegetatie-opname%3F>

SOORTENLIJST FLORA

bijgewerkt t/m 14 juni 2024

BLOEMEN

Familie: Klimopfamilie - Araliaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
1	Gewone waternavel	Hydrocotyle vulgaris	Nat schraalland	frequent tot abundant

Familie: Copposietenfamilie - Asteraceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
2	Duizendblad	Achillea millefolium	Droge, hoge delen langs het hek	frequent
3	Akkerdistel	Cirsium arvense	Droge, hoge delen	frequent
4	Goudknopje	Cotula coronopifolia	Natte slikken	lokaal frequent
5	Gewoon biggenkruid	Hypochoeris radicata	Droge, hoge delen langs het hek	zeldzaam
6	Schijfkamille	Matricaria discoidea	Droge, hoge delen	frequent
7	Vertakte leeuwentand	Scorzoneroïdes autumnalis	Droge, hoge delen/Nat schraalland	hier en daar
8	Gekroesde melkdistel	Sonchus asper	Droge, hoge delen	hier en daar
9	Gewone melkdistel	Sonchus oleraceus	Droge, hoge delen langs het hek	hier en daar
10	Paardenbloem	Taraxacum officinale s.l.	Droge, hoge delen/Nat schraalland	hier en daar
11	Reukeloze kamille	Tripleurospermum maritimum	Droge, hoge delen	lokaal abundant

Familie: Ruwbladigenfamilie - Boraginaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
12	Zompvergeet-mij-nietje	Myosotis laxa	Nat schraalland	hier en daar
13	Ruw vergeet-mij-nietje	Myosotis ramosissima	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	zeldzaam
14	Moerasvergeet-mij-nietje	Myosotis scorpioides	Nat schraalland	frequent

Familie: Kruisbloemenfamilie - Brassicaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
15	Raapzaad	Brassica rapa	Droge, hoge delen langs het hek	hier en daar
16	Pinksterbloem	Cardamine pratensis	Nat schraalland/Slootkant	hier en daar
17	Kleine varkenskers	Lepidium didymum	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	hier en daar
18	Gele waterkers	Rorippa amphibia	Slootkant	hier en daar
19	Akkerkers	Rorippa sylvestris	Droge, hoge delen	hier en daar

Familie: Anjerfamilie - Caryophyllaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
20	Gewone hoornbloem s.s.	Cerastium fontanum subsp. vulgare	Droge, hoge delen/Nat schraalland	hier en daar
21	Kluwenhoornbloem	Cerastium glomeratum	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	hier en daar
22	Vogelmuur	Stellaria media	Droge, hoge delen	hier en daar

Familie: Vlinderbloemenfamilie - Fabaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
30	Witte klaver	Trifolium repens	Droge, hoge delen	hier en daar
31	Vergeten wikke	Vicia sativa subsp. segetalis	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	zeldzaam

Familie: Ooievaarsbekfamilie - Geraniaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
32	Slijbladige ooievaarsbek	Geranium dissectum	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	zeldzaam

Familie: Lissenfamilie - Iridaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
34	Gele lis	Iris pseudacorus	Nat schraalland	zeldzaam

Familie: Lipbloemenfamilie - Lamiaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
40	Hondsdrif	Glechoma hederacea	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	hier en daar
41	Paarse dovenetel	Lamium purpureum	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	lokaal frequent
42	Wolfspoot	Lycopus europaeus	Nat schraalland/Slootkant	lokaal frequent
43	Watermunt	Mentha aquatica	Nat schraalland/Slootkant	lokaal frequent

Familie: Kattenstaartfamilie - Lythraceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
44	Waterpostelein	Lythrum portula	Slikken	zeldzaam

Familie: Teunisbloemfamilie - Onagraceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
45	Harig wilgenroosje	Epilobium hirsutum	Slootkant	lokaal frequent
46	Viltige basterdwederik	Epilobium parviflorum	Slootkant	zeldzaam
47	Kantige basterdwederik	Epilobium tetragonum	Droge delen/Slootkant	hier en daar

Familie: Weegbreefamilie - Plantaginaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
48	Smalle weegbree	Plantago lanceolata	Droge delen/Slootkant	hier en daar
49	Grote weegbree	Plantago major	Droge delen/Slootkant	hier en daar
50	Veldereprijs	Veronica arvensis	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	hier en daar

Familie: Duizendknoopfamilie - Polygonaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
63	Veenwortel	Persicaria amphibia	Slikken, Slootkant	lokaal frequent
64	Waterpeper	Persicaria hydropiper	Greppels	lokaal frequent
65	Beklierde duizendknoop	Persicaria lapathifolia	Greppels	hier en daar
66	Veldzuring	Rumex acetosa	Nat schraalland/Witbol-Fiorin grasland	hier en daar
67	Waterzuring	Rumex hydrolapathum	Slootkant	hier en daar
68	Ridderzuring	Rumex obtusifolius	droge delen	hier en daar
69	Moeraszuring	Rumex palustris	greppels, slikken	hier en daar

Familie: Ranonkefamilie - Ranunculaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
70	Egelboterbloem	Ranunculus flammula	Nat schraalland	hier en daar
71	Kruipende boterbloem	Ranunculus repens	Nat schraalland/Witbol-Fiorin grasland	hier en daar
72	Blaartrekkende boterbloem	Ranunculus sceleratus	Greppels, Slootkant, Slikken	lokaal frequent

Familie: Rozenfamilie - Rosaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
73	Zilverschoon	Potentilla anserina	Nat schraalland	Abundant

Familie: Sterbladigenfamilie - Rubiaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
74	Kleefkruid	Galium aparine	Droge, hoge delen	hier en daar
75	Moeraswalstro	Galium palustre	Nat schraalland/Slootkant	frequent
76	Ruw walstro	Galium uliginosum	Nat schraalland	zeldzaam, 1 pol

Familie: Brandnetelfamilie - Urticaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
78	Grote brandnetel	Urtica dioica	Droge, hoge delen	lokaal frequent

GRASSEN EN GRASACHTIGE PLANTEN**Familie: Grassenfamilie - Poaceae**

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
51	Fioringras	Agrostis stolonifera	Nat schraalland/Droge delen/Slootkant	abundant
52	Geknikte vossenstaart	Alopecurus geniculatus	Nat schraalland/Droge delen/Slootkant	hier en daar frequent
53	Gewoon reukgras	Anthoxanthum odoratum	Nat schraalland/Slootkant	hier en daar
54	Zachte dravik s.s.	Bromus hordeaceus subsp. hord.	Droge, hoge delen	hier en daar/lokaal frequent
55	Rood zwenkgras	Festuca rubra	Nat schraalland/Slootkant	lokaal frequent
56	Mannagras	Glyceria fluitans	Nat schraalland/Slootkant/Greppels	hier en daar
57	Gewoon timoteegras	Phleum pratense	Droge, hoge delen	frequent
58	Riet	Phragmites australis	Nat schraalland/Slootkant	hier en daar
59	Straatgras	Poa annua	Droge, hoge delen	frequent
60	Ruw beemdgras	Poa trivialis	Droge, hoge delen	hier en daar
61	Rietzwenkgras	Schedonorus arundinaceus	greppels, slootkant	hier en daar
62	Beemdlangbloem	Schedonorus pratensis	Nat schraalland/Witbol-Fiorin grasland	hier en daar

Familie: Russenfamilie - Juncaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
35	Zomprus	Juncus articulatus	Nat schraalland	lokaal frequent
36	Greppelrus	Juncus bufonius	Nat schraalland	abundant
37	Biezenknoppen	Juncus conglomeratus	Nat schraalland	zeldzaam
38	Pitrus	Juncus effusus	Droge delen/Slikken	hier en daar
39	Zilte rus	Juncus gerardii	Nat schraalland/Greppels	lokaal abundant

Familie: Cypergrassenfamilie - Cyperaceae

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
23	Heen	Bolboschoenus maritimus	Nat schraalland/Slootkant/Slikken	lokaal frequent
24	Zompzegge	Carex canescens	Nat schraalland	zeldzaam, 1 groeiplaats
25	Zwarte zegge	Carex nigra	Nat schraalland	dominant
26	Oeverzegge	Carex riparia	Slootkant/Slikken/Greppels	lokaal frequent
27	Slanke waterbies	Eleocharis uniglumis	Greppels	lokaal frequent
28	Ruwe bies	Schoenoplectus tabernaemontani	Nat schraalland/Slootkant	zeldzaam/hier en daar

BOMEN EN STRUIKEN**Familie: Wilgenfamilie - Salicaceae**

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
77	Grauwe wilg	Salix cinerea	Nat schraalland	zeldzaam, 1 plant

VARENS EN PAARDENSTAARTEN**Familie: Paardenstaartfamilie - Equisetaceae**

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
29	Heermoes	Equisetum arvense	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	hier en daar

MOSSEN**Familie: Klauwtjesmossenfamilie - Hypnaceae**

Nr	Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Groeiplaats	Verspreiding
33	Gewoon puntmos	Calliigonella cuspidata	Nat schraalland	frequent